EMS Light Nordic

An environmental management approach to sustainable
development in Nordic SME

Tomas Sander Poulsen

EMS Light Nordic

An environmental management approach to sustainable development in Nordic SME

TemaNord 2010:527

© Nordisk Ministerråd, København 2010

ISBN 978-92-893-2029-0

Publikationen er tilgængelig som Print on Demand (PoD) og kan bestilles på www.norden.org/order.
Fler publikationer findes på www.norden.org/publikationer.

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Indhold

1. Resume	7
1.1 Baggrund.....	7
1.2 Projektræsultater	7
1.3 Vurdering	8
1.4 Perspektiverne for EMS Light Nordic.....	9
2. EMS Light Nordic konceptet.....	11
2.1 Hvad kan miljøledelse light systemer.....	11
2.2 Indholdet i EMS Light Nordic modellen	11
2.3 Præsensation og vurdering af EMS Light Nordic	12
3. Erfaringer fra implementering af EMS Light Nordic.....	17
3.1 Det overordnede virksomhedsforløb	17
3.2 Erfaringer fra implementeringsfasen	18
3.3 Vurdering af tværgående indsatser	23
3.4 Sammenfatning.....	24
4. EMS Light Nordic med certificering	27
4.1 Baggrund.....	27
4.2 Certificeringsmodel.....	27
4.3 Hovedpunkter til et verificeret EMS Light Nordic	29
4.4 Sammenfatning.....	30
5. Evaluering	33
5.1 Resultat af spørgeskemaundersøgelsen	33
5.2 Sammenfatning.....	35
6. Konklusion	37
Bilag	41

1. Resume

Denne rapport opsummerer resultaterne af projektet „Bæredygtig produktion i Norden“, hvor et EMS Light Nordic system er udviklet og implementering på en række virksomheder i de nordiske småsamfund. Projektet er gennemført for Småsamfundsgruppen under Nordisk ministerråd i perioden januar 2007–juni 2009.

Projektets udførende konsulenter har været:

- Tomas Sander Poulsen m.fl, PlanMiljø ApS – Danmark (Projektledelse)
- Ragnhildur Jonsdottir m.fl, Environice – Island
- Janet Johannesen m.fl. Atlanticon – Færøerne
- Ann-Christine Eriksson, Environice – Åland

I bilag 2 fremgår de virksomheder og øvrige aktører der har deltaget i projektet.

1.1 Baggrund

Baggrunden for projektet har været en interesse for at udvikle et brugbart og enkelt miljøledelses system, som virksomheder i de nordiske småsamfund finder attraktivt og som kan øge interessen for det systematiske miljøarbejde i forbindelse med virksomhedernes drift. Arbejdsgruppen for produkt og affald (PA-gruppen) fra Nordisk ministerråd, har derfor støttet gennemførelsen af et sådan projekt sammen med BU puljen og midler fra de deltagende landes landsstyre.

Det overordnede mål med projektet har været at udvikle og teste et enkelt miljøledelses system på konkrete virksomheder i de respektive nordiske småsamfund (Island, Færøerne og Åland) og i samarbejde med de lokale industri organisationer, konsulenter og myndigheder, øge kompetencen til at arbejde systematisk med miljøforhold. Dette miljøledelseskoncept er blevet udviklet og kaldes EMS Light Nordic.

1.2 Projektresultater

Projektet har genereret følgende resultater:

- Et EMS Light Nordic koncept er udviklet og oversat til færøsk, islandsk, svensk og engelsk. Konceptet består af et registrerings- og

beregningsværktøj i Excel samt 5 grundlæggende procedurer til at udvikle miljøarbejdet i virksomheden samt et EMS Light Nordic logo til brug i intern og ekstern profilering

- En www.ems-light.net hjemmeside er udviklet og uploadet og indeholder projektpræsentation og virksomhedscases for de deltagende lande. Hjemmesiden er oversat til islandsk, færøsk og svensk
- EMS Light Nordic er implementeret helt eller delvist i 32 virksomheder i de nordiske småsamfund
- Lokale konsulenter i småsamfundene har løbende faciliteret virksomhederne i løbet af projektperioden og opbygget en solid kompetence i rådgivning vedrørende EMS Light Nordic systemet
- Der er afholdt 2–3 EMS Light Nordic seminarer for virksomheder i hver af de deltagende småsamfund. Seminarerne har indeholdt inspirations præsentationer, formidling af resultater og erfaringer, diskussion af fremdrift i virksomhederne, samt netværk

Derudover er EMS Light Nordic blevet koordineret med andre nordiske initiativer:

- EMS Light Nordic Excel værktøjet er blevet integreret i det finske miljøprojekt „Ekokompassi“ (Helsinki Kommune), hvor det er implementeret hos deltagende virksomheder. I april 2009, var det implementeret hos foreløbigt 5 virksomheder
- EMS Light Nordic er blevet koordineret med „Nordic E-Coop“, som er et andet projekt i regi af Nordisk ministerråd, hvor man arbejder på at lave en hjemmeside med præsentation af de forskellige nordiske EMS koncepter – miljøfyrtårnet, miljødiplom ordningen, green network og EMS Light Nordic.

1.3 Vurdering

EMS Light Nordic er et vigtigt supplement til de øvrige nordiske EMS systemer samt ISO og EMAS systemerne og er attraktivt for de virksomheder som har brug for en enkel og grundlæggende model for at arbejde systematisk med miljøforhold og ikke vil gå efter en certificering. En væsentlig styrke ved EMS Light Nordic systemets er, at det tilbyder virksomhederne et enkelt værktøj til registrering af miljødata og miljømål og enkle skabeloner til de centrale miljøledelses procedurer.

Projektet har demonstreret at virksomheder kan få en række værdiskabende output ved implementering af EMS Light Nordic med et relativt lille tidsforbrug. De værdiskabende output for virksomhederne er sammenfattende:

- en øget miljøorientering hos ledelse og medarbejdere og en førstehånds erfaring med miljøledelse der kan være første skridt mod ISO, EMAS eller andre nordiske diplomordninger
- overblik over udgifter ved energiforbrug og andre væsentlige forbrug
- udvikling af nye nøgletal til styring af drift, hvor sammenhæng mellem drift, økonomi og forbrug kan kombineres
- øget konkurrenceevne ved identificering af potentielle og realiserede økonomiske besparelser

EMS Light Nordic er først og fremmest et brugbart værktøj til SME virksomheder. Store virksomheder går efter ISO certificeringer. Virksomhedernes motivation for at implementere EMS Light Nordic er først og fremmest af interne årsager som økonomiske besparelser, opbygge erfaring med at fokusere på miljøforhold og involvering af medarbejdere.

Projektet har demonstreret at EMS Light Nordic er en billig løsning som i flere tilfælde hurtigt tjener sig hjem på besparelser. Det er især gældende for lidt større virksomheder med væsentlige forbrug af energi og andre ressourcer. Afhængig af virksomhedernes eget engagement, er ca. 20 timers rådgivning tilstrækkeligt til en fuld implementering af systemet.

1.4 Perspektiverne for EMS Light Nordic

EMS Light Nordic er et kendt koncept hos industriorganisationerne og miljømyndigheder i småsamfundene. Endvidere kender en række virksomheder på Færøerne, Island og Åland (og Helsinki/Finland) nu eksistensen af EMS Light Nordic, enten fordi de har deltaget i projektet eller fordi de er blevet informeret i anden forbindelse fra omtaler i industriorganisationer, konsulenter eller netværk.

Der er således gode grunde til at sikre at EMS Light Nordic fortsat promoveres og er tilgængelig og at interesserede virksomheder kan få let adgang til EMS Light Nordic konceptet, dels via projekt-hjemmesiden www.ems-light.net og dels evt. ved upload og links på andre hjemmesider, f.eks. hos landenes industriorganisationer, hvilket der er udtrykt interesse for. Der kan blive brug for en sekretariats funktion, om er ansvarlig for en passende opdatering af hjemmesiden, f.eks. en gang i kvartalet.

Det anbefales at EMS Light Nordic Excel værktøjet og procedure skabelonerne gøres tilgængelige for virksomhederne i småsamfundene, som et gratis alternativ til de virksomheder, der ønsker at arbejde med miljøledelse, men ikke vil have en ISO eller EMAS certificering. Netop de konkrete værktøjer har vist sig at være attraktivt for virksomhederne.

Da EMS Light Nordic også er et relevant tilbud for virksomheder i Norge, Finland og Danmark, kunne det overvejes at lave oversættelser af

værktøjet til disse sprog, således at det kan tilbydes gratis til alle nordiske virksomheder. Derved kunne EMS Light Nordic blive et fuldt dækkende nordisk miljøledelsesværktøj. Det kan i den forbindelse være brug for at udarbejde noget „how to use“ trænings materiale der støtter virksomhederne i at implementere EMS Light Nordic.

Der er flere virksomheder der har udtrykt interesse for en udvidelse af EMS Light Nordic med en certificeringsordning. Dette perspektiv er derfor vurderet nærmere i kapitel 4.

Der kan iværksættes specifikke initiativer i de nordiske småsamfund til at mobilisere flere virksomheder til at implementere EMS Light Nordic. Konkret foreslås det at:

- lokale miljømyndigheder medvirker til at promovere eller tilbyde EMS Light Nordic værktøjet til interesserede virksomheder i forbindelse med myndighedernes tilsyns aktiviteter. Lokale myndigheder vil formodentlig have behov for træning i promovering og anvendelse af EMS Light Nordic
- lokale konsulenter, myndigheder og industriorganisationer medvirker til at fastholde og udbygge de eksisterende EMS Light Nordic virksomheds netværk, f.eks. med afholdelse af seminarer

I det omfang der udføres environmental review af EMS Light Nordic systemet hos virksomheder bør det gennemføres på ren kommerciel basis mellem virksomhed og konsulent uden myndigheders medvirken.

2. EMS Light Nordic konceptet

2.1 Hvad kan miljøledelse light systemer

Målgruppen for miljøledelse light systemer er virksomheder, som finder det for administrativt krævende og omkostningsfyldt at etablere ISO 14001 eller EMAS og ikke umiddelbart har tilstrækkelig motivation til at indføre et „fuldt“ system, f.eks. på grund af kundekrav eller nye markeder.

Miljøledelse light systemer kan derfor være et nyttigt alternativ for virksomheder, der gerne vil arbejde mere systematisk med deres miljøforhold men på en enkel, resultatorienteret og overskuelig måde og som ikke har et større behov for at kunne dokumentere deres miljøledelsesarbejde overfor eksterne aktører.

Hvis man sammenligner miljøledelse light systemer med kendte miljøledelsessystemer kan forskelle og afgrænsning beskrives i forhold til de krav, der stilles til i forbindelse med ISO 14001 eller EMAS:

- lavere niveau for kravene til politikker, procedurer, mål og indhold
- færre krav til dokumentation
- enkelt sprog
- branchespecifikke checklister og lignende hjælpeværktøjer
- mindre administration

2.2 Indholdet i EMS Light Nordic modellen

EMS Light Nordic konceptet består af et Excel-ark til miljødata og samt skabeloner til de væsentligste miljøledelsesprocedurer. I Excel værktøjet indtastes virksomhedens forbrugsoplysninger og miljødata. På den baggrund genereres automatisk en miljørapport. Ud fra rapporten guides virksomheden til at opsætte miljømål og en handlingsplan. Derudover indeholder modellen 5 skabeloner for de væsentlige miljøledelsesprocedurer. Skabelonerne sikrer systematik og kontinuitet i miljøarbejdet.

Der er ingen omkostninger ved konceptet ud over SME's egen tid til at indføre og tilpasse systemet. Dog vil det ofte være nyttigt med en ekstern introduktion og sparring til anvendelse af systemet, hvis det skal sikres en god start og kvalitet i arbejdet med at implementere EMS Light Nordic.

Der er ingen krav om ekstern verificering, da systemet i første omgang er et internt hjælpeværktøj for virksomheden til at få system i deres miljøarbejde.

2.2.1 Filosofien bag EMS Light Nordic

Filosofien bag EMS Light Nordic systemet er at det er enkelt og billigt at arbejde med og at det skaber overblik og medfører økonomiske fordele for virksomheden. Dette skal være den grundlæggende motivation for at virksomheden fortsætter med at udvikle og forbedre sine miljøaktiviteter.

Et incitament for virksomhederne er, at systemet kan hjælpe med at få overblik over forskellige forbrug og koble det til de udgifter der er forbundet med ressourceforbruget. Ved at få succes med bedre udnyttelse af ressourcer opnås der også kontante besparelser. Desuden kan registreringer også afhjælpe virksomhederne ved at evt. rapportering til miljømynigheden bliver nemmere da data er tilgængelig og virksomheden kan sætte fokus på en målrettet miljøindsats.

2.3 Præsentation og vurdering af EMS Light Nordic

I det følgende er erfaringerne fra EMS Light Nordic præsenteret og vurderet i forhold til de væsentligste elementer, der normalt indgår i et miljøledelsessystem. EMS Light Nordic er i nogen omfang også sammenlignet med nogle af de andre nordiske EMS systemer, herunder Green Network, Miljødiplom ordningen og miljø fyrtårnet.

2.3.1 Kortlægning af virksomhedens miljøforhold

Der er i EMS Light Nordic ikke krav om minimumskortlægning af data. Det er op til den enkelte virksomhed at definere nogle relevante og egnede områder at kortlægge.

EMS Light Nordic Excel-værktøjet indeholder nogle udvalgte kerneområder:

- energiforbrug til produktion/drift og transport,
- energiforbrug til transport
- forbrug af råvarer
- forbrug af hjælpestoffer
- produktion af affald

Det er erfaring med de virksomheder der har implementeret EMS Light Nordic systemet i projektet, at det er væsentligt først og fremmest at fokusere på afgrænsede centrale miljøforhold, der gælder for den konkrete virksomhed, og det kan være nødvendigt at gå på kompromis med fuldstændigheden af de kortlagte miljøforhold. Bl.a. havde flere af de deltagende virksomheder en tendens til at bruge uforholdsmæssigt meget tid på miljøkortlægninger af historiske data, hvilket resulterede i at der gik forholdsvis langt tid med at fremskaffe et overblik over virksomhedens væsentlige forbrug og miljøbelastninger. Det var med til at udskyde det

forebyggende arbejde med at reducere forbrug etc. Samtidig er det tidskrævende for virksomheden og går ud over deres motivation til at fortsætte arbejdet med EMS Light Nordic.

Det er først i forbindelse med konkret implementering af handlingsplaner at der opnås økonomiske besparelser som kan læses og vurderes i driftresultatet. Og denne faktor er som nævnt det væsentligste incitament for de fleste virksomheder til at fortsætte med EMS Light Nordic.

2.3.2 Formulering af en miljøpolitik

I EMS Light Nordic er der ikke krav til at virksomheden skal formulere en miljøpolitik. Årsagen til at det ikke er et krav er at de fleste SME virksomheder opererer på et mere praktisk grundlag og har ikke tradition for at formulerer politikker som er vejledende for deres strategiske udvikling. Miljøpolitik er en strategisk rettesnor, som understreger et fokusområde for virksomheden. Det kan bestemt være nyttigt, men det er primært relevant for strategisk orienterede virksomheder og i mindre grad relevant for de fleste SME. Miljøpolitikken er derfor fravalgt i EMS Light Nordic, da den ikke er central for det daglige konkrete miljøarbejde. Dog står det frit for virksomheder at formulere en miljøpolitik som et supplement, hvis de ser et behov for det.

Denne betragtning er i modsætning til andre nordiske EMS systemer som f.eks. „Miljøfyrtårnet“ og „Göteborg-modellen“, hvor det i begge tilfælde er det et krav, at virksomhederne formulerer en miljøpolitik.

Til gengæld lægges der vægt på at virksomheden formulerer konkrete operationelle miljømål. Disse miljømål kan formuleres uafhængig af om virksomheden har en miljøpolitik.

Der har i projektperioden ikke været virksomheder der har efterspurgt sparring til formulering af miljøpolitikker, selv om det er diskuteret som en mulighed. Projektet der således blevet bekræftet i at målgruppen for EMS Light Nordic ikke har behov for miljøpolitikker for at kunne arbejde med miljøforhold og formulerer konkrete miljømål.

2.3.3 Formulering af miljømål og handlingsplan

Et helt centralt element i EMS Light Nordic er formulering af konkrete miljømål. Denne øvelse er bistået af konsulenterne, som kommer med inspiration til relevante områder for virksomhedernes miljømål. Miljømålene beskrives i Excel værktøjet, hvor der er indarbejdet en skabelon for dette.

Den generelle anbefaling til formulering af miljømål er at vælge få, dvs. max 3–5 miljømål og så koncentrere kræfterne på at få succes med disse. Prioriteringen af miljømål er at vælge de miljømål som giver besparelser og miljøgevinst samtidig med at de er lette at gennemføre.

Formulering af miljømål vurderes som helt afgørende for det systematiske miljøarbejde. På baggrund af de konkrete miljømål, planlægges og udarbejdes en handlingsplan, og virksomhedens løbende indsats evalueres i forhold til miljømålene.

Det kvalitative niveau i systemet kan i princippet siges at øges med antallet af miljømål. Ved at udstikke anbefalinger eller retningslinier for, hvor mange miljømål der som minimum bør formuleres, kan der fastlægges et kvalitativt niveau for systemet. Der bør ikke formuleres flere miljømål end virksomheden kan magte at arbejde med. Det er afgørende, at virksomheden foretager denne vurdering inden miljømålene implementeres, da det er vigtigt at virksomheden får succes med at gennemføre de mål den har sat sig. Er der sat flere mål end der er ressourcer til at løfte, kan det virke demotiverende. Så er det bedre at vente og iværksætte nye miljømål det efterfølgende år.

2.3.4 Formulering af procedurer og instruktioner

EMS Light Nordic inkluderer skabeloner til fem basale miljøledelses procedurer som virksomheden henstilles til at implementere. Disse procedurer sikrer at virksomheden får en systematisk og kontinuerlig tilgang til arbejdet med EMS Light Nordic. Der er tale om følgende procedurer:

- Involvering af medarbejdere
- Overholdelse af gældende miljøregler
- Miljøkortlægning
- Udarbejdelse af miljømål og handlingsplan
- Opfølgning og opdatering af EMS Light Nordic

For at lette virksomhedens arbejde med at formulere procedurerne er alle procedurerne udarbejdet som skabeloner, hvor virksomheden kan udfylde dem ved at angive virksomhedsnavn og besvare de spørgsmål der stilles i skabelonerne. Procedurerne fremgår af bilag 1.

Procedurerne er med til at sikre at virksomheden får erfaring med at arbejde *systematisk* med virksomhedens miljøarbejde, hvilket er et væsentligt succeskriterie.

EMS Light Nordic procedurerne blev introduceret for de deltagende virksomheder på forskellige tidspunkter i de enkelte lande. Undervejs i projektet har det været op til lokalkonsulenterne at finde passende tidspunkter til at introducere virksomheden for denne opgave. Den praktiske implementering af procedurerne i virksomhederne har derfor været meget varieret. Nogle af virksomhederne fik ikke integreret procedurerne i løbet af projektperioden, fordi virksomhederne ikke var nået langt nok med dataregistrering og miljømål og procedurerne er især aktuelle for det opfølgende kontinuerlige miljøarbejde på virksomheden.

2.3.5 Verifikation

Erfaringer fra andre nordiske EMS systemer indikerer, at opretholdelsen af en verifikationsordning i myndighedsregi med tilhørende supportfunktion i et sekretariat eller lignende, kan indebære et væsentligt ressourcebehov. I forhold til en verifikation af EMS Light Nordic efter nærmere fastsatte kriterier, skønnes det umiddelbart at kunne kræve op mod et årsværk for hvert land i småsamfundsgruppen, hvis det antages at flere end 50 virksomheder i et land deltager i en verifikations ordning af EMS Light.

De ressourcer, der bliver anvendt på en udbygning og drift af EMS Light Nordic, må dog forventes delvist at reducere ressourcer anvendt til det almindelige myndighedsarbejde. I Green Network er det fremhævet, at ressourcer anvendt på tilsyn i de fem deltagende kommuner og amter ligger 35–40 % lavere end landsgennemsnittet.

2.3.6 EMS erfaring med tjeklister

Der er generelt positive erfaringer med brugen af tjeklister i EMS systemer til kortlægning. Dels giver det virksomhederne en skabelon at arbejde efter, dels giver det en ensartethed for dem der evt. skal godkende eller verificere miljøsystemet. Tjeklister kan på en gang stiller krav til virksomhederne, og samtidig viser virksomhederne, hvad de skal arbejde på at opnå.

På trods af gode erfaringer fra andre EMS systemer er tjeklister fravalgt i EMS Light Nordic, fordi de er relativt ressourcekrævende og vedligeholde og samtidig mest har betydning i forhold til en verificering.

2.3.7 Logo/Diplom/certifikat

EMS Light Nordic har et logo, som udleveres til virksomheden ved opstarten af deres miljøledelsesarbejde. Der stilles ingen krav til virksomheden for, hvornår og hvordan de vil anvende logoet. Logoet er tænkt som et signal til omverdenen om at virksomheden arbejder systematisk med sine miljøforhold.

Generelt finder virksomhederne det positivt, at et logo giver mulighed for at synliggøre det fremadrettede miljøarbejde men deres primære motivation for virksomhederne er dog den interne fokus på miljøforbedringer.

Både i Miljøfyrtårnet, Göteborg-modellen og Green Network, får virksomheden en form for diplom/certifikat og rettigheden til at anvende det på forskellig måde, f.eks. i forbindelse med markedsføring eller på virksomhedens WEB-site. Diplomet/certifikatet erhverves ved at opfylde de specifikke krav til det enkelte system, og det udstedes af miljømyndigheden.

2.3.8 Intern organisering

EMS Light Nordic har ikke specifikke krav, hvordan systemet organiseres. Det er op til virksomheden. Dog har konsulenterne ved rådgivning af virksomhederne, anbefalet at der er mindst to personer der er ansvarlige for EMS Light Nordic og har erfaring med at anvende værktøjerne. Endvidere bør ledelsen også være involveret. Enten via briefinger eller aktivt. Netop ledelsesdimensionen er ofte afgørende for virksomhedens succes med at implementere og udvikle et miljøledelsessystem, og selv om det ofte er SME virksomheder er det væsentligt, at EMS Light Nordic har løbende fokus på management aspektet.

Der er ingen af de øvrige nordiske EMS systemer der har fokus på management og organisering af miljøledelsessystemet.

3. Erfaringer fra implementering af EMS Light Nordic

Dette kapitel indeholder en sammenfatning af de væsentligste observationer i forbindelse med implementering af EMS Light Nordic i virksomhederne fra Island, Færøerne og Åland.

3.1 Det overordnede virksomhedsforløb

Det overordnede forløb med de deltagende virksomheder har været:

- *Visitering.* Lokalkonsulenten etablerer kontakt til interesserede virksomheder ved direkte henvendelse, annoncering eller ved hjælp fra industriorganisationer og netværk
- *Opstartsseminar.* Interesserede virksomheder deltager i EMS Light Nordic opstartsseminar med informationer om miljøledelse, det praktiske projektforsløb og inspiration
- *Virksomhedsbesøg.* Besøg på virksomheden, hvor Planmiljø og lokalkonsulenten udleverer EMS Light Nordic Excell værktøjet, gennemgår virksomhedens produktion og diskutere relevante miljøforhold. På opstartsmødet blev afgrænsning af data der skal kortlægges fastlagt og potentielt interessant områder identificeret. Så vidt muligt bliver Excel værktøjet installeret og testet
- *Notat.* På baggrund af opstartsmødet blev der udarbejdet et notat af konsulenterne hvor de væsentligste observationer, forslag og beslutninger anføres
- *Ad hoc support.* Løbende support fra lokalkonsulenten til dataindsamling, brug af Excel værktøjet etc.
- *Seminar II.* Virksomhederne deltager i et seminar der fokuserer på fastsættelse af miljømål og handlingsplaner
- *EMS Light Nordic procedurer.* Virksomheden introduceres til skabelonerne til EMS Light Nordic procedurerne
- *Ad hoc support.* Løbende support fra lokalkonsulenten til implementering af procedurer, vurdering af data etc.
- *Environmental review.* PlanMiljø og lokalkonsulenten foretog environmental review hos virksomheden, hvor der blev foretaget en status på deres miljøarbejde og fremført forslag til det fortsatte EMS Light Nordic arbejde

- *Afslutningsseminar.* Virksomhederne deltog i et seminar der fokuserede på forankring af EMS Light Nordic i organisationen, etablering af et EMS Light Nordic netværk og afrunding af forløbet

Der har været enkelte afvigelser fra det generelle virksomhedsforløb i Island og Åland.

3.2 Erfaringer fra implementeringsfasen

3.2.1 Rekruttering af virksomheder

I hvert af landene blev der ved opstart kontaktet ca. 30 virksomheder (90 i alt) og det typiske var at ca. halvdelen interesse for at deltage i projektet, men kun 5–10 virksomheder pr. land valgte at deltage i projektet. Lokal-konsulenterne brugte forholdsmeget lang tid på at holde møder med virksomheder der efter en betænkningstid alligevel ikke besluttede sig for at deltage i projektet.

Et centralt problem i forbindelse med rekruttering af virksomheder har været at de er længe om at beslutte sig. Interessen er til stede men beslutningsprocessen er lang. Det var især tilfældet i de større virksomheder. Der har været en generel tendens til at de mindre virksomheder er mere interesseret og hurtigere til at beslutte sig end de større virksomheder.

I projektet har der været en brugerfinansiering fra de deltagende virksomheder på 5.000 DKK pr. år til dækning af rådgiver ydelser til virksomheden. Det har ikke været et problem for nogle af virksomhederne at betale et beløb i denne størrelsesorden, for at modtage konkret rådgivning og EMS Light Nordic systemet.

Fremadrettet bør der anvendes en rekrutterings strategi, hvor man har en hurtigere beslutningsproces og så vidt muligt afventer virksomhedsbesøg indtil deres interesse og deltagelse er bekræftet.

3.2.2 Virksomhedsstørrelse og brancher

Virksomhedsstørrelse og brancheforhold har vist sig at være vidt forskellige for projektets deltagere. De største virksomheder har haft mere end 200 ansatte og de mindste virksomheder har været 2–3 ansatte. EMS Light Nordic appellerer således til mange forskellige virksomheder og lidt overraskende også til større organisationer.

I projektet har deltaget produktionsvirksomheder fra fødevarer sektoren (dambrug, mejeri, fiskefabrikker) og anden industri (rørforarbejdning, emballage, metal), store og små håndværker virksomheder (el og VVS), transport- og logistikvirksomheder, store og små service virksomheder (trykkerier, hotelvirksomhed), rederi virksomhed, offentlige myndigheder, laboratorievirksomhed samt IT og data virksomheder.

De deltagende virksomheder i projektet har været meget forskellige, både i størrelse og brancher og der kan ikke tegnes nogen særlig profil for den typiske EMS Light Nordic interesserede virksomhed. Det er positivt at både store og små virksomheder har fundet det nyttigt at arbejde med EMS Light Nordic.

Det anses ikke for hensigtsmæssigt at fokusere på udvalgte brancher. Det er tilstrækkeligt at have fokus på at hverve virksomheder, der har motivationen for at gå i gang.

3.2.3 Motivationsfaktorer

At skabe de rette motivationsfaktorer er en af de helt centrale udfordringer ved introduktionen af EMS Light Nordic, hvis det overhovedet skal være attraktivt for virksomheder at implementere systemet.

I virksomheder med store forbrug og spildstrømme kan økonomiske besparelser være den centrale motivationsfaktor men i virksomheder som ikke har et materialeflow eller forbrug/spild af betydning vil der være brug for andre motivationsfaktorer.

Ud fra det gennemførte projekt står det klart, at den væsentligste motivationsfaktor for virksomhederne har været:

- erfaring med systematisk arbejde med miljøforhold
- cost savings gennem målrettet identifikation af besparelspotentialer
- forbedret image og øgede profilering overfor kunder

3.2.4 Registrering med EMS Light Nordic Excel værktøjet

Generelt har Excel værktøjet fungeret efter hensigten. Det er nemt at bruge og let at installere. Dog har der været et enkelt tilfælde, hvor virksomheder ikke kunne få det til at fungere optimalt fordi Excel filen ikke umiddelbart var konvertibel med MAC computere.

Excel værktøjer er som udgangspunkt baseret på månedlige registreringer af data og rapporteringer på års niveau. I forbindelse med implementeringen har det vist sig at virksomhederne havde vidt forskellige ønsker og behov. Nogle virksomheder ønskede at bruge filen til ugentlige registreringer og andre ønskede kun årlige registreringer. Endvidere så flere virksomheder muligheder i at koble Excel data til deres øvrige styresystemer og udvikle nøgletal som driften kan styres efter.

Der er foretaget specifikke modifikationer af Excel værktøjet på ad hoc basis for nogle af de virksomheder der havde andre behov. Nogle af virksomheder har arbejdet på at udvikle nye forholdsparametre, f.eks. forbrug ift. færdigvare, produktionsdag, råvarer, økonomi. Derved kan nøgletal bruges som strategisk beslutningsgrundlag.

Designet på Excel værktøjet er først og fremmest egnet til produktionsvirksomheder og har vist sig at passe i mindre grad til videnbaseret

offentlige institutioner. Det er konkret blevet foreslået at Excel værktøjet udvides så man kan indtaste fly- og taxa rejser i skemaerne for energiforbrug til transport.

Det er først og fremmest fanerne til registrering af de forskellige forbrug som virksomhederne anvendte. Fanerne til miljømål og handlingsplan blev ikke udfyldt i samme grad. Selvom virksomhederne havde formuleret målsætninger og handlingsplaner var det ikke alle der fandt det relevant at kopiere det ind i Excel filen, så både dataregistreringer og målsætninger er samlet et sted.

Virksomhedernes kompetence til at bruge Excel har været meget forskellig og nogle virksomheder manglede erfaring med grundlæggende brug af Excel. På trods af denne konstatering vurderes Excel stadig at være det bedste og mest tilgængelige program for størsteparten af virksomhederne.

Nogle af de deltagende virksomheder anvender Navision til registrering af data og i disse tilfælde har virksomhederne fortsat med at anvende deres egne systemer og blot kopieret nøgletal til Excel filen om nødvendigt.

Sammenfattende giver erfaringerne fra implementeringsfasen ikke anledning til yderligere generelle justeringer af Excel værktøjet. Dog kan et modul med fly- og taxatransport være attraktivt for især offentlige institutioner og et modul med klima beregninger være attraktivt for virksomheder der interesseret sig for Carbon Footprint.

3.2.5 Frafald af virksomheder

Projektet har været præget af et overraskende højt frafald af virksomheder undervejs i implementeringsfasen. De primære årsager har været at virksomheder er fusioneret eller har indstillet driften. Især Island var hårdt ramt af virksomhedsstop, hvilket i væsentlig grad kan tilskrives finanskrisen. En anden årsag til frafald er, at virksomheden alligevel ikke kunne prioritere at afsætte tid til at medvirke i projektet. I disse tilfælde kunne man måske have fastholdt nogle af dem ved at supportere dem til at opnå motiverende resultater hurtigere, f.eks. driftbesparelser på energiforbruget og lignende.

I Island deltog der 13 virksomheder, hvoraf kun 4 var tilbage ved projektafslutning. I Færøerne deltog 14 virksomheder, hvoraf 8 var tilbage ved projektafslutning. I Åland deltog 7 virksomheder, hvoraf 5 var tilbage ved projektafslutningen.

3.2.6 Miljøforhold og besparelser

I forbindelse med virksomhedernes registrering af forbrug etc. har det helt dominerende område været registrering af el- og olieforbrug til pro-

ces, varme eller transport. Derudover har produktionsvirksomhederne også registreret væsentlige råvareforbrug.

Der har i forbindelse med miljømål og indsatser været overraskende store potentialer for økonomiske besparelser i de fleste af virksomhederne. Og for nogle af virksomhederne er det i løbet af projektperioden lykkedes at spare 100–200.000 DKK. Disse potentialer har dog ikke været mulige at finde på de helt små virksomheder, da vareomsætning og forbrug ikke er så stort.

3.2.7 Brug af EMS Light Nordic logo

De deltagende virksomheder har alle fået udleveret EMS Light Nordic logoet til markedsføring, hjemmeside, pjecer eller lignende. Det har dog været begrænset, hvor mange virksomheder der har benyttet sig af at anvende logoet eksternt. Flere virksomheder forklarer årsagen ved at de gerne vil være længere med systemet, før de profilerer sig eksternt med logoet. Nogle virksomheder har anført at de kun er interesseret i at anvende mærket eksternt hvis det er anerkendt eksternt i forbindelse med certificering.

3.2.8 Implementering af procedurer

Ved projektstart var der ikke planer om at udvikle EMS Light Nordic procedurer, men i forbindelse med implementeringen viste der sig at være behov for nogle ensartede arbejdsgange der kunne sikre systematik og kontinuitet i EMS Light Nordic arbejdet. Derfor blev der udviklet 5 centrale procedurer, der er udarbejdet som en skabelon virksomhederne skal udfylde.

Procedurerne er blevet godt modtaget hos virksomhederne og hovedparten har implementeret dem umiddelbart idet de er et indlysende supplement til Excel værktøjet. Der er ca. 20 %, der endnu ikke har implementeret procedurerne.

Ved en evt. videreudvikling bør der arbejdes med at indføre revision i projektet, dels for at ledelsen bedre kan styre EMS-light systemet og dels for at få kontinuitet i EMS-light systemet.

3.2.9 Seminarer

Seminarerne i de forskellige lande har været afholdt sammen med de respektive industriorganisationer. Seminarerne har været en kombination af præsentationer, case erfaringer og netværk.

3.2.10 Ad hoc support

Virksomhederne er blevet supporteret af konsulenterne undervej i projektet. Der har været regelmæssig kontakt mellem konsulent og virksomhederne, både pr. telefon, pr. e-mail, med virksomhedsbesøg og med de afholdte tema-dage.

I relation til support vedrørende registrering af data, har flere virksomheder brugt mange ressourcer på at registrere historiske forbrug, hvilket har taget tid fra det fremadrettede arbejde. Der bør anbefalingen fremover være, at virksomhederne skal koncentrere sig om at registrere de aktuelle løbende forbrug og følge udviklingen herfra.

Generelt har virksomhederne udtrykt at konsulentens besøg på virksomhederne har virket inspirerende og motiverende idet virksomhederne forbereder sig til møderne og fremlægger deres foreløbige resultater. Møderne har været vigtige til at få kontinuitet i forløbet. Det vurderes at de bilaterale møder mellem virksomhed og konsulent anses for helt centralt for virksomhedens succes med EMS Light Nordic.

3.2.11 Organisering af EMS Light Nordic i virksomhederne

De fleste virksomheder har anført, at EMS Light Nordic har været med til at øge engagementet og interessen for miljøhensyn blandt medarbejdere og synes det er et interessant udviklingsområde. Især klimadebatten de senere år har medvirket til at medarbejderne oplever at det systematiske miljøarbejde med EMS Light Nordic er relevant og værdifuldt.

En erfaring fra implementeringen er, at det er vigtigt konsulenten sikrer at flere medarbejdere involveres i EMS Light Nordic. Man kunne f.eks. have haft et forløb med medarbejderinvolvering i forbindelse med projektet. Der er flere eksempler på at EMS Light Nordic arbejdet er gået i stå, fordi den primære kontaktperson er stoppet i virksomheden og ikke har fået overdraget EMS Light Nordic opgaverne til andre. Det er derfor en vigtig anbefaling at EMS Light Nordic forankres i virksomhedens organisation hos mindst to personer, således at der er internt sparring og backup. Det er endvidere en fordel hvis ledelsen er repræsenteret. Alternativt, skal de løbende briefes. De virksomheder, hvor ledelsen er repræsenteret har alle haft succesfuld implementering af EMS Light Nordic. Det er bl.a. en erfaring, at succesen har været størst i de virksomheder hvor den daglige leder har været aktivt involveret i implementeringen af EMS Light Nordic.

3.3 Vurdering af tværgående indsatser

3.3.1 Synergier på tværs af småsamfundene

Projektet har udviklet en fælles platform bestående af EMS Light Nordic Excel værktøjet og procedurerne samt ems-light hjemmesiden. Dertil har projektet benyttet samme overordnede tilgang til virksomhederne i alle tre lande, startende med et opstartsmøde og derefter løbende opfølgning og support samt afholdelse af netværksseminarer.

Det vurderes at EMS Light Nordic konceptet og de tilhørende værktøjer har været lige anvendelig i alle tre lande. Der har ikke været konstateret nogle kulturelle eller virksomhedsspecifikke forskelle, der har givet anledning til særlige nationale tilpasninger af EMS Light Nordic konceptet. Det kan derfor konstateres at EMS Light Nordic konceptet tilsyneladende må formodes at kunne bruges universelt i alle interesserede virksomheder i den industrialiserede del af verden.

På det miljøfaglige niveau, har der ikke været nævneværdige synergier mellem de deltagende lokalkonsulenter, f.eks. om erfaringer og udfordringer i deres arbejde med virksomhederne. At der ikke blev opnået større koordinering imellem landene forventes at hænge sammen med at der i projektet ikke var afsat ressourcer til en eller flere fælles workshops, hvor lokalkonsulenterne havde mulighed for at mødes.

3.3.2 Forankring

I alle tre lande er der opbakning fra både virksomhedsorganisationer og de centrale miljømyndigheder til at fortsætte med EMS Light Nordic, således at interesserede virksomheder har adgang til værktøjer og kan starte arbejdet med hjælp fra hjemmesider og evt. konsulenter.

Det vurderes at landenes virksomhedsorganisationer vil være den rette aktør til at promovere EMS Light Nordic konceptet overfor deres medlemmer som et gratis tilbud til miljøinteresserede virksomheder. Det er også tænkeligt at de lokale konsulenter fortsætter med at rådgive i EMS Light Nordic men på kommerciel basis for virksomhederne.

Myndighederne har i et vist omfang mulighed for at skabe nogle mere attraktive rammebetingelser for virksomhederne med EMS Light Nordic, f.eks. lempelse af rapporteringskrav ved tilsyn eller offentlige grønne indkøbsaftaler. Denne mulighed har ikke været drøftet nærmere med myndighederne, så den er fortsat en mulighed som kan efterprøves på sigt.

På Færøerne har man besluttet at indføre EMS Light Nordic i en række offentlige institutioner. Dels for at opnå besparelser og dels for at opbygge egen kompetence samt udbrede kendskabet til EMS Light Nordic i de statslige institutioner. Denne opgave bistås af lokalkonsulenterne fra Færøerne.

I Island er det foreslået af myndighederne, at EMS Light Nordic overdrages til bl.a. de kommuner der har Agenda 21 kontorer, hvor EMS Light Nordic inddrages i deres løbende agenda arbejde, som også involverer virksomheder.

Der er på Åland ikke planlagt konkrete initiativer i myndighedsregi til videreførelse af EMS Light Nordic.

En vigtig opfølgende opgave for de centrale miljømyndigheder og virksomhedsorganisationerne bliver at medvirke til at udbrede kendskabet til systemet, og fortløbende forsøge at få flere virksomheder til at deltage.

3.4 Sammenfatning

EMS Light Nordic Excel værktøjet er nemt at anvende men flere virksomheder havde behov for mindre tilpasninger af Excel arket, f.eks. ændring af rapporter og enheder eller tilføjelser af nye linier. For virksomheder, der ikke har større erfaring med at bruge Excel, vil der være behov for ekstern hjælp til at lave tilpasninger.

EMS Light Nordic har været med til at identificerer områder, hvor der er en sammenhæng mellem miljøforbedringer og besparelspotentialer. Synliggørelsen af omkostninger til forskellige forbrug, f.eks. el og olie, har været en overraskelse for flere af virksomhederne.

EMS Light Nordic må ikke være for omkostningsfyldt for virksomheden (sammenhængen mellem pris, indsats og udbytte). For flere af virksomhedsdeltagerne har der været tendens til at bruge meget tid på registreringer af forbrug uden at det har været fulgt op af indsatser. Nogle virksomheder har prioriteret dette men andre har oplevet det om demotiverende, fordi nytteværdien ikke har været synlig.

Der har ikke været konkrete eksempler på virksomheder der har haft behov for at EMS Light Nordic om nødvendigt kan spille sammen med de rapporteringskrav virksomheden har i forhold til miljømyndigheden.

I den grad at EMS Light Nordic bliver eksponeret til omverdenen, er der opbakning til at det skal være tydeligt, at der er tale om et system som både miljømyndigheder og virksomhedsorganisationerne står bag.

Ud over konkrete besparelser, fremhæver de fleste af virksomhederne at det mest værdifulde ved EMS Light Nordic er at det har sat miljø på dagsordenen i den daglige drift.

Det er afgørende vigtigt for en succesfuld implementering af EMS Light Nordic, at systemet forankres rigtigt i organisationen, dvs. i den rigtige afdeling samt at der er mindst to personer der er involveret i arbejdet med dataregistrering og målsætninger. I flere af de deltagende virksomheder er der eksempler på at processen er gået i stå ved personaleudskiftning og der har ikke været en ordentlig back up på at overtage arbejdet med EMS Light Nordic i virksomheden.

Det vurderes at være helt nødvendigt med ekstern support til virksomhederne, som kommer med inspiration og rådgivning til afgrænsning af dataindsamling og formulering af miljømål og handlingsplaner. Flere af virksomhederne har tilkendegivet at de afholdte møder med eksterne konsulenter har gjort at virksomhederne blev holdt i gang og fik lavet deres forberedende arbejde.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at der kan opstå et „dødvande“ efter at systemet er blevet introduceret og kortlægningen er gennemført, miljømålene er formuleret, etc. I den sammenhæng kunne en form for ekstern opfølgning, uanset om det er i form af verificering, eller en anden form support, bidrage til en kontinuitet i processen.

4. EMS Light Nordic med certificering

4.1 Baggrund

Dette kapitel reflekterer over mulighederne for at udvikle EMS Light Nordic med en certificeringsordning. Flere af de deltagende virksomheder i projektet har bemærket at de på sigt overvejer en ISO 14001 certificering og at deres arbejde med EMS Light Nordic er med til at udvikle virksomhedens kompetencer med systematisk miljøarbejde og forberede virksomheden til en evt. ISO certificering. Af de virksomheder der medvirkede i projektet var 40 % af virksomhederne interesserede i at EMS Light Nordic kan udvides med en certificeringsordning.

En EMS Light Nordic model, der inkluderer en certificeringsordning vil først og fremmest have følgende fordele:

- hjælper til bedre miljøperformance i virksomhederne
- sikrer en bedre kontinuitet i virksomhedernes miljøarbejde
- giver virksomhedernes miljøsystem legitimitet i forhold til kunder og myndigheder

Både virksomhedsorganisationerne og miljømyndigheder i landene har givet udtryk for, at de gerne ser, at EMS Light Nordic systemet får mulighed for verifikation, for derigennem at sikre, at virksomhederne anvender deres EMS Light Nordic system i overensstemmelse med fastlagte kriterier.

Man kan derfor forestille sig en egentlig udvidelse af EMS Light Nordic systemet til at omfatte en årlig certificering eller at man introducerer en todelt model, hvor virksomheder, alt afhængig af ressourcer mv. kan vælge mellem et EMS-light system „basic“ eller EMS-light system „certified“.

4.2 Certificeringsmodel

En certificering af EMS Light Nordic systemet bør ske enkelt og ukompliceret – i tråd med selve EMS systemets hovedprincip.

En certificering kan baseres på en verifikation af enkle men substantielle krav som:

- årlig opdatering af miljøkortlægning

- årlig opdatering af miljømål
- handlingsplan i sammenhæng med miljømål
- overholder gældende miljølovgivning
- medarbejdere er informeret og involveret i miljøarbejdet
- virksomheden informerer aktivt myndigheder om tiltag med mulig indflydelse på miljøpræstationen
- forankring af EMS Light Nordic i virksomhedens organisation og ledelse

Derimod bør der ikke stilles krav til mere systemtekniske forhold som funktion af procedurer og instruktioner, systemhåndbog etc. som ofte er områder der er genstand for audit i standardiserede miljøledelsessystemer som ISO 14001.

Man kan i tillæg vælge at udvikle nogle simple, brancherettede krav med teknisk substans a la de brancherelaterede krav i det Nordiske Fyr-tårn. Alternativt kan certificeringen bygge på en slags *selvevaluering*, hvor virksomheden skal svare positivt på et antal spørgsmål – a la Gøte-borg-modellen.

I det nordiske paraplyprojekt vedr. forskellige miljøledelsessystemer (E-Coop projektet) arbejdes der på at udvikle et sæt kriterier, der er en syntese af de forskellige systemers krav. Certificeringskrav til EMS Light Nordic bør derfor specificeres og koordineres med paraplyprojek-tets resultater.

4.2.1 Verifikation

I de fleste nordiske EMS modeller udfylder miljømyndigheden rollen som ekstern verifikator, men dette er ikke relevant i alle sammenhænge, og også andre aktører kan varetage denne funktion. Nogle virksomheder opfatter, at en myndighed som verifikator kan hæmme i dialogen og at det vil gå ud over udviklingen af miljøsystemet, mens andre finder det uproblematisk.

Grundlæggende kan en verifikationsordning organiseres som et sekretariat eller varetages af nøglepersoner fra offentlige institutioner, bran-cheorganisation eller lokale konsulenter, f.eks. følgende aktører:

- *Færøerne*: Umhvørvistovan, Vinnuhusid, Atlanticon
- *Island*: Kommuner/Agenda 21 netværk, UST, SI, Environice
- *Åland*: Ålands Landskabsregeringen, Ålands Handelskammare, Eco-profile

Verifikationen og den tilhørende support til virksomhederne i forbin-delse med en verifikation skønnes at indebære et ressourcebehov i

størrelsesordenen et-to årsværk pr. 100 virksomheder¹. Indsatsen på de verificerede virksomheder kan dog samtidig forventes at reducere ressourcebehovet til det almindelige myndighedsarbejde.

4.2.2 Diplom/certifikat

I nordiske EMS systemer som Miljøfyrtårnet, Göteborg-modellen og Green Network kan virksomheder opnå et diplom/certifikat og rettigheden til at anvende det på forskellig måde, f.eks. i forbindelse med markedsføring eller på virksomhedens WEB-site.

Et certificeret EMS Light Nordic system bør ligeledes give et certifikat og rettigheder til at anvende EMS Light Nordic logoet. Projektet viser, at mange af de deltagende virksomheder meget hurtigt anvender EMS Light Nordic logoet på deres hjemmeside og som et aktiv i deres generelle markedsføring,

4.2.3 Virksomhedernes interesse for verifikation

Nogle virksomheder er interesseret i at en ekstern part vurderer og siger god for, at virksomhedens indsats er i overensstemmelse med kriterierne for systemet fordi det øger troværdigheden. Det er især virksomheder, der direkte eller indirekte får stillet krav fra kunder eller miljømyndigheder om at dokumentere deres miljøindsats, der er interesseret i den legitimitet, som en ekstern verifikation giver.

For andre virksomheder er det vigtigste, at EMS Light Nordic hjælper med at sætte gang i det fremadrettede miljøarbejde gennem fastsættelse og opfyldelse af mål. For disse virksomheder har det mindre betydning, om der kommer en ekstern part og vurdere om systemet fungerer. Også disse virksomheder kan imidlertid få udbytte af at en ekstern ekspert med regelmæssige intervaller støtter virksomheden med at identificere nye målområder, idet der ellers risiko for at arbejdet går i stå og ikke får den fornødne opmærksomhed.

4.3 Hovedpunkter til et verificeret EMS Light Nordic

Hvis systemet skal være attraktivt for SME virksomheder, er det især følgende hovedpunkter som er vigtige, hvis systemet skal have en værdi:

- Systemet skal være simpelt at anvende, og nemt kunne tilpasses den enkelte virksomheds behov

¹¹ Green Network har ca. 3 årsværk til ca. 300 virksomheder og Göteborg modellen har ca. 3,5 årsværk. Fyrtårnet opererer med et driftsbudget på godt 2. mio. DKK/år, hvoraf 0,5 mio. er egne indtægter.

- Systemet skal kunne være med til at identificere områder, hvor der er en sammenhæng mellem miljøforbedringer og besparelspotentialer
- Systemet må ikke være for omkostningsfyldt for virksomheden (sammenhængen mellem pris, indsats og udbytte)
- Anvendelsen af EMS Light Nordic skal være anerkendt af miljømyndigheden
- Systemet skal være frivilligt.
- Udbredelsen af systemet kan styrkes betydeligt ved at offentlige indkøbere støttes i at efterspørge produkter og ydelser fra EMS Light Nordic virksomheder.
- I den grad et EMS Light Nordic system bliver eksponeret, skal det være tydeligt, at både miljømyndigheder og virksomhedsorganisationerne står bag.

Det er EMS Light Nordic projektets erfaring, at virksomheder er villige til at betale 5.000 DKK årligt for deltagelse og support til drift af EMS Light Nordic systemet. Det vurderes, at mange mindre virksomheders smertegrænse for et sådan system – inkl. verifikation – vil ligge omkring 10.000 DKK, dog naturligvis afhængig af størrelsen af den sandsynlige markedseffekt. Den økonomiske konstruktion og virksomhedernes villighed til at betale deltagergebyr bør undersøges nærmere før etablering af en verificeringsordning.

Flere af de andre nordiske EMS systemer indeholder en form for sekretariatsfunktion, der administrerer og i nogle tilfælde også yder support til brugen af systemet. Sekretariatet er typisk forankret hos en kommunal eller regional miljømyndighed, og finansieringen sker gennem økonomisk bidrag fra både virksomheder og miljømyndigheder.

I den indledende analyse til EMS Light Nordic systemet blev det konstateret, at det hverken i Island, på Åland eller på Færøerne synes at være muligt at etablere en tilsvarende funktion, da der ikke er umiddelbart er ressourcer til at løfte en sådan opgave, hverken økonomisk eller i forhold til bemanning. Det må konkret vurderes, om der er behov for en mere enkel løsning.

4.4 Sammenfatning

En udvidelse af EMS Light Nordic med en certificeringsordning vil betyde at en ny målgruppe af virksomheder vil finde EMS Light Nordic attraktivt. Det er virksomheder, der på grund af kunder eller egne politikker på miljøområdet, ønsker at have et miljøledelses system der er validt og anerkendt for at overholde en bestemt standard.

Som tidligere anført vurderes det at være centralt, at hvis EMS Light Nordic udvides med en certificeringsordning, bør det stadigvæk være en model som den der er implementeret i dette projekt til de virksomheder

der ikke ønsker en certificering. Det skønnes at disse virksomheder fortsat vil udgøre hovedparten af målgruppen.

Et EMS Light Nordic koncept der udvides med en certificeringsordning bør baseres på en model der består af følgende punkter:

- Verifikationen skal foretages af en ekstern tredje part med 1–2 års interval
- Verifikationen skal sikre kontinuitet og troværdighed for systemet
- De centrale miljømyndigheder godkender de eksterne verifikatorer
- Verificeringen bør bl.a. vurderer systemets organisering, miljøkortlægning, miljømål, handlingsplan, brug af procedurer samt succes med opfyldelse af mål
- Verifikationen er forbundet med en mindre brugerbetaling
- Verifikationen giver et diplom
- Verifikationen er et tilvalg, som virksomheden kan foretage ovenpå EMS Light Nordic grundsystemet.

Support og verifikation kan udføres af den samme eksterne part, hvis blot kriterierne for verifikation gøres tilstrækkelig enkle og entydige.

5. Evaluering

I forbindelse med projektets afslutning har virksomhederne bidraget med en evaluering af virksomhedernes arbejde med EMS Light Nordic og deres deltagelse i projektet. Evalueringen er gennemført ved hjælp af et elektronisk spørgeskema, som er sendt til alle deltagende virksomheder. Den elektroniske spørgeskemaundersøgelse blev gennemført i juni 2009.

5.1 Resultat af spørgeskemaundersøgelsen

En elektronisk spørgeskemaundersøgelse blev sendt til kontaktpersonerne fra de deltagende virksomheder i projektet. Der er sendt et spørgeskema til i alt 32 forskellige virksomheder, hvoraf 17 virksomheder var aktive ved projektets afslutning. De passive virksomheder er enten lukket, fusioneret eller har trukket sig af projektet undervejs.

Der er modtaget i alt 19 besvarelser, hvilket er en besvarelse på 100 % fra alle aktive virksomheder samt 2 besvarelser ud af 15 passive virksomheder.

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er sammenfattet i de følgende tabeller.

1. Have EMS Light Nordic in your opinion contributed with setting "environment" on the agenda in the company's daily operation?

	Svar	Procent	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Yes	94,74%
2.	No	5,26%
	I alt	100%					

2. Did the company participate in the EMS Light Nordic project until project closure?

	Svar	Procent	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Yes	86,67%
2.	No	13,33%
	I alt						

If no, please indicate reason(s)

- We had problems to find the time needed for this project. We had too much work and other projects. We hope to continue the work after our reorganisation. The project leader was doing a good job.
- economical and (mostly) time resources

3. Is the EMS Light Nordic registration tool easy to use? **4. Have the company adopted any of the issued EMS Light Nordic procedures?** **5. Have the company used the EMS Light Nordic logo in external communication?** **6. Have the company identified potential savings by improving the environmental performance, e.g. through better use of resources?**

If yes, please indicate estimated savings and currency:

- We are using some of the experience from the EMS work in the planning of our new building and in procedures in production.
- Potential energy saving 50,000–100,000 DKK per year.
- Identified yes, but not implemented yet. So we haven't seen the effect totally. That will come
- There have being saving in cold water. Water was flowing throw the pipes unstopped because of the ventil was out of order.
- Savings are estimated to be ca. 200.000 DKK

7. Was the support from the consultants..?

Please indicate remarks if any

- We had problems in the start to get the EMS-light program to cope with our computer. It took several month to get it in order, that was a big dis-advantage. Very bad start.
- I think he did at god job. It took some time for us to start so we haven't been using him so much

8. Have the company participated in the EMS Light Nordic workshops? **9. Does the company plan to continue the work with EMS Light Nordic after project closure?** **10. Would the company be interested in certification of EMS Light Nordic?**

5.2 Sammenfatning

Sammenfattende viser det elektroniske evaluering at:

- der er bred enighed om at EMS Light Nordic værktøjet er enkelt at anvende
- der er opnået konkrete besparelser hos en del af virksomhederne
- der er tilfredshed med niveauet for rådgivning
- ikke alle virksomheder har fået implementeret procedurerne endnu
- flere af de deltagende virksomheder ikke prioriterede deltagelse i seminarerne (det gælder primært de Islandske deltagere, hvilket bl.a. hænger sammen med finanskrisen og store afstande)
- EMS Light Nordic logoet kun anvendes af ganske få virksomheder
- EMS Light Nordic er relativt godt forankret i virksomhederne og flertallet arbejder videre med det efter projektet er afsluttet
- flere af virksomhederne er interesseret i en certificeringsordning

6. Konklusion

EMS Light Nordic har vist sig at være en brugbar model for små og mellemstore virksomheder i småsamfund og systemet kan med fordel anvendes i alle typer sektorer og brancher.

Væsentlige fordele ved EMS Light Nordic, som gør at systemet er attraktivt for en række små og mellemstore virksomheder er at det:

- er nemt at implementere
- skaber overblik over sammenhænge mellem virksomhedens produktion og omkostninger på forskellige forbrug
- genererer brugbare nøgletal til bedre styring af drift
- er pragmatisk i forhold til rækkefølge og frekvens af miljøindsatser
- øger kompetencen til at fokusere systematisk på miljøforhold

Det har været konstateret at for en række virksomheder har EMS Light Nordic medført overraskende erkendelser som har ført til indsatser, hvor forbrug og styring af ressourcer er optimeres. Disse erkendelser medvirker til at skærpe fokus på at reducere forbrug og andre miljøbelastninger.

I forhold til EMS Light Nordic i et fremtidigt perspektiv er der brug for en stærk lokal konsolidering af EMS Light Nordic i de involverede småsamfund, hvis systemet skal blive bæredygtigt. For at sikre bæredygtighed vil der være behov for en generel eksponering af EMS Light Nordic systemet ved afslutning af det eksisterende projekt så systemet kan udbredes til så mange interesserede virksomheder og myndigheder som muligt.

En konsolidering og eksponering af det eksisterende EMS Light Nordic system i småsamfundene så det bliver bæredygtigt og selvkørende bør bl.a. omfatte:

Konsolidering af lokal kompetence i EMS Light Nordic systemet

Det er vigtigt at lokalkonsulenterne der har været involveret i projektet fastholder og udbygger deres kompetencer til at rådgive virksomhederne i EMS Light Nordic. Det kan ske ved at konsulenterne fortsætter med at være opsøgende og udbyde rådgivning til virksomheder på kommerciel basis. Endvidere kan dette understøttes ved at myndigheder (som tilfældet på Færøerne) køber EMS Light Nordic rådgivning af konsulenten til egne institutioner eller virksomheder.

Forankring af EMS Light Nordic systemet og hjemmeside

EMS Light Nordic er præsenteret på en fælles nordisk projekthjemmeside. På hjemmesiden kan Excel værktøj og EMS Light Nordic procedurer hentes og der findes nærmere information om projektet, virksomheder og kontakter til konsulenter. Denne hjemmeside er en brugbar platform til at distribuere viden og værktøjer til interesserede og kan opretholdes for en periode eller overdrages til andre, f.eks. til virksomhedsorganisationerne eller myndigheder. Projektet har været i dialog med den Islandske og Færøske virksomhedsorganisation om dette og begge er interesseret i at kunne tilbyde deres medlemmer værktøjet på deres hjemmesider. Det forventes også at være tilfældet for Handelskammeret i Åland.

Formidling af EMS Light Nordic systemet til virksomheder og myndigheder

I forbindelse med at EMS Light Nordic projektet er afsluttet vil det være aktuelt at der gennemføres en form for informationskampagne, hvor SME virksomheder i landene bliver orienteret om EMS Light Nordic systemet og hvor det kan rekvireres. Det vil være naturligt at informationskampagnen tilrettelægges i et samarbejde mellem industriforeninger og miljømyndigheder. Målgruppen for informationskampagnen er først og fremmest virksomheder, men miljøforvaltninger i kommuner, Agenda 21 centre og lignende kunne også have interesse i at blive informeret om EMS Light Nordic systemet og dets muligheder.

Etablering og vedligeholdelse af offentlig/private EMS Light Nordic netværk

EMS Light Nordic netværk kan være en mulighed for at fastholde og udbygge interessen for EMS Light Nordic. På Færøerne er det allerede etableret på kommerciel basis, hvor de deltagende færøske virksomheder i projektet inviteres til relevante seminarer om miljøemner.

Implementering af EMS Light Nordic systemet i nye virksomheder

Såfremt de ovennævnte forhold er til stede vil det helt afgørende være at EMS Light Nordic implementeres i flere virksomheder, sådan at kendskabet til systemet bliver størst muligt i landenes erhverv.

Mere offentlig efterspørgsel af EMS Light Nordic

Den offentlige sektor i småsamfundene kan medvirke til at udbrede EMS Light Nordic hos virksomhederne ved at EMS Light Nordic tydeligt efterspørges af den offentlige sektor indenfor de mange relevante områder, hvor det offentlige køber produkter eller services af leverandører. Efterspørgslen

på EMS Light Nordic kan også komme mere i fokus i Agenda 21 arbejdet og ved koordinering til andre miljøaktiviteter i småsamfundene.

For de mange virksomheder, som leverer produkter og ydelser til det offentlige, vil det være af stor værdi at kunne iagttage, at det offentlige efterspørger produkter og ydelser fra virksomheder, som har implementeret EMS Light Nordic. En fremadrettet indsats for at styrke en bæredygtig implementeringen af EMS Light Nordic i småsamfundene kan således hænge endog særdeles godt sammen med en indsats for at styrke relevante offentlige aktørers opmærksomhed på netop virksomheder, som har dokumenteret styr på miljøforholdene.

Bilag 1:

Bilag 1: EMS Light Nordic procedurer

The following procedures are included in the EMS Light Nordic Nordic concept. The procedures ensure a systematic approach for the activities related to environmental improvement in „Company name“:

- Involvement of staff
- Fulfilment of legal demands
- Environmental aspects
- Targets and action plan
- Follow-up

1. Involvement of Staff

Date: "Enter date"
Prepared by: "Enter name"
Approved by: "Enter name"
Main subject: Procedure № 1 for EMS Light-Nordic

Purpose of this procedure

The purpose of this procedure is to ensure that all employees at "Company name" are aware of the presence of the EMS-light system and their own responsibilities in that respect and are motivated for contributing with improvement of "Company name" environmental performance.

Method

Checkpoints must be followed for all employees.

Interval for follow-up

This procedure should always be a part of the introduction for new employees. For other members of staff the procedure should be used on a regularly basis and at least once a year.

Responsibility

"Enter name" is responsible for that this procedure is follow, and updated if needed.

1. General introduction

The management of "Company name" must ensure, that all employees are informed by the EMS-light system. This can be done by the management or by a person appointed by the management.

The general introduction can e.g. be given during a short meeting either for all employees together, or divided into smaller groups.

- a) The introduction should as a minimum describe:
 - Purpose for having the EMS-light system
 - Elements in the EMS-light system (procedures, review tool, targets & action plans). Should be presented in headlines with short explanations
 - Division of responsibility. In general terms explain what is the responsibility of the 1) The management, 2) Middle managers and 3) Staff.
 - Presentation of current targets and action plans
 - Plan for introducing staff to their specific responsibilities

Make room for questions and discussion.

- b) The general introduction should be repeated with updated information once a year, when the follow-up (*Procedure № 6*) has been completed.
- c) The general introduction should be given separately to new employees.

2. Specific introduction

All employees should be introduced to their individual responsibilities within the EMS-light system. If appropriate it can be done for groups sharing the same responsibilities.

Specific responsibilities can e.g. be daily working routines, tasks related to the current action plan, or formal tasks like checking of documents, contacts to authorities etc.

The introduction can be given in writing, orally or both, depending on the type of information that are passed on.

3. Continuously communication and involvement

The management of the company or any person(s) given this responsibility should ensure the following:

- Communicate all changes to the EMS-light system to the employees affected by the changes.
- Provide awareness and involve employees in improvements of the EMS-light system, e.g. through meetings, or an internal letterbox for ideas.

2. Fulfilment of legal demands

Date: "Enter date"
 Prepared by: "Enter name"
 Approved by: "Enter name"
 Main subject: Procedure № 2 for EMS Light-Nordic

Purpose of this procedure

The purpose of this procedure is to ensure that "Company name" are updated with current relevant environmental legislation and other requirements actual for its activities.

Further this procedure ensures that "Company name" is operating in accordance with these requirements.

Method

The procedure describes how the company on a regular basis can check the present legal and other requirements in the environmental area.

Interval for follow-up

This procedure should be followed up once a year or whenever new legal requirements are issued.

Responsibility

"Enter name" is responsible for that this procedure is follow, and updated if needed.

1. List of requirements

Gathering information

Information can be gathered through:

- Documents already in the company
- Contact to national and local authorities
- Contact to business partners and organisations
- Search on the Internet

Legal requirements

In the table below list all legal requirements in the environmental field, relevant for the company's activities.

Legal requirements can e.g. be:

- National legislation
- Environmental permits/licences given to the company by an authority
- Legal binding guidelines

Title of legal requirement	More information*	Relevant authority

* Write e.g. where a copy is kept (electronic or on paper) or where it can be found on the Internet

Other requirements

The company might also be committed to other requirements. If relevant add these requirements in the table below.

Other requirements can e.g. be:

- International agenda's
- Non binding guidelines
- Volunteer agreements with authorities
- Volunteer agreements with the public
- Agreements with suppliers and/or costumers

Title	More information*	Relevant partner(s)

* Write e.g. where a copy is kept (electronic or on paper) or where it can be found on the Internet

2. Check compliance

The company must be in compliance with legal and other requirements. In the table below list all identified requirements and write whether the company are in compliance with these requirements or not.

Compliance can be checked through contact to authorities and other partners, and through information from internal monitoring programmes.

Headline of legal requirement	In compliance Yes/no

3. Updating information

The information on legal and other requirements should be updated at least once a year. This can be done through the same information sources that are used under paragraph 1.

3. Environmental Aspects

Date: "Enter date"
Prepared by: "Enter name"
Approved by: "Enter name"
Subject: Procedure № 3 in the EMS Light-Nordic

Purpose of this procedure

The purpose of this procedure is to ensure that "Company name" performs an adequate monitoring of the relevant environmental aspects from the company's activities.

Method

All checkpoints in the procedure must be followed.

Interval for follow-up

This procedure should be carried out once a year or with shorter intervals if convenient.

Responsibility

"Enter name" is responsible for compliance and updating of this procedure.

1. Report on existing monitoring

At least once a year the person responsible for this procedure must prepare a short report on the environmental aspects of the company. The report should be based on data from the EMS-light excell tool.¹ If relevant, information from other sources should be included as well.

2. Scope of monitoring for next period

Based on the conclusions in the report, the following must be evaluated:

- Are the significant environmental aspects of the company's activities covered by the present monitoring?

Yes ☐ No ☐

- If no – list the environmental aspects, that should be added and/or deleted in the table below (add more lines if needed).

New environmental aspects to be included	Aspects to be left out

3. Monitoring plan for next period

For all chosen environmental aspect, insert interval, monitoring method etc. in the table below (add more lines if needed).

Environmental aspect	Interval	Method *	Responsible	Reporting to environmental authority? (Yes/No)

* Note: If the EMS-light review tool is used just indicate by X. Otherwise specify the method.

¹ If the procedure is used for the first time, an initial review must be performed.

4. Targets and Action Plans

Date: "Enter date"
 Prepared by: "Enter name"
 Approved by: "Enter name"
 Main subject: Procedure № 4 for EMS Light-Nordic

Purpose of this procedure

The purpose of this procedure is to ensure that "Company name" on a regular basis formulate, follow and fulfil environmental targets and action plans.

Method

All checkpoints in the procedure must be followed.

Interval for follow-up

This procedure should be carried out once a year or with shorter intervals if convenient.

Responsibility

"Enter name" is responsible for compliance and updating of this procedure.

1. Formulation of targets and action plans

At least once a year the person responsible for this procedure must evaluate the need for formulation of environmental targets and action plans.

Formulation of targets and action plans are done on the basis of the annual follow-up (procedure № 5) as well as the continuous monitoring of environmental aspects (procedure № 3), and on any relevant legal demand.

Step 1 – Status for targets and action plans

Check latest conclusions on targets and action plans in procedure № 5 on follow-up:

- If any of the existing environmental targets and action plans are evaluated as not being followed and/or achieved, they must be included in targets action plans for the next period (see step 4 below)

Step 2 – Environmental aspects

Check latest conclusions on environmental aspects in procedure № 5 on follow-up, as well as monitoring plan in procedure № 3 on environmental aspects:

- If any environmental aspects are evaluated as relevant for further action, it should be considered to include them in targets and action plans for the next period (see step 4 below)

Step 3 – Legal demands

Check latest conclusions on legal demands in procedure № 5 on follow-up, as well as the list of present legal demands in procedure № 2 on legal demands:

- If any legal demands are evaluated as relevant for further action, it should be considered to include them in targets and action plans for the next period (see step 4 below)

Step 4 – Formulation of targets and action plans

Based on the conclusions in the steps 1-3 above fill in the target and action plan templates included in the EMS light-Nordic excell tool. Follow the instruction included.

Remember to leave not yet expired targets and actions in the new actions plan.

2. Monitoring of action plans

All running action plans must be monitored adequately in order to ensure, that all actions are carried as planned, or adjusted if needed.

It is a good idea to let others, than the person responsible for carrying specific tasks, overview whether agreed deadlines are met. For this purpose the table below can be used. The numbers are referring to the target numbers and the activity numbers in the action plans. Add more lines and tables if needed.

Target: (insert № and description from the target table)			
Activity	Responsible	Deadline	Responsible for follow-up
1.			
2.			
3.			
4.			

Target: (insert № and description from the target table)			
Activity	Responsible	Deadline	Responsible for follow-up
5.			
6.			
7.			
8.			

Target: (insert № and description from the target table)			
Activity	Responsible	Deadline	Responsible for follow-up
1.			
2.			
3.			
4.			

Target: (insert № and description from the target table)			
Activity	Responsible	Deadline	Responsible for follow-up
1.			
2.			
3.			
4.

5. Procedure on follow-up

Date: "Enter date"
 Prepared by: "Enter name"
 Approved by: "Enter name"
 Subject: Procedure № 5 for EMS Light-Nordic

Purpose of this procedure

This procedure is meant to help "Company name" to perform a regular follow-up on the EMS Light-Nordic system. The purpose is to ensure, that the system is functioning as planned.

By following the steps in this procedure, these checkpoints will be updated:

1. Status for involvement of staff
2. Status for fulfilment of legal demands
3. Status for environmental aspects
4. Status for the targets and action plan
(including update if relevant)

Method

Each checkpoint should be evaluated both by checking of documents, and through interviews or internal meetings with the relevant part of the staff.

Interval for follow-up

This procedure should be carried out at least once a year, but shorter intervals can be agreed. It is also possible to set displaced intervals for each of the checkpoints.

Responsibility

"Enter name" is responsible for carrying out this procedure.

1. Involvement

Step 1 - check the procedure

Is the procedure on involvement of staff used and follow?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 2- check targets and action plans

Is involvement of staff a part of the current targets and action plan?

Yes ☐ No ☐

If "Yes", has the action plans been followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 3 - Conclusion

Has involvement of staff been done according to existing procedures and plans?

Yes ☐ No ☐

If "No", list what should be done better in the next period, and, if possible, how.

Subject/action for improvement	How to improve

Carried out by: "Enter name"

Date: "Enter date"

3. Environmental aspects

Step 1 - check the procedure

Is the procedure on environmental aspects used and followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 2- check targets and action plans

Are environmental aspects a part of the current targets and action plans?

Yes ☐ No ☐

If "Yes", has the action plans been followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 3 - Conclusion

Has environmental aspects been checked and improved according to existing procedures and plans?

Yes ☐ No ☐

If "No", list what should be done better in the next period, and, if possible, how.

Subject/action for improvement	How to improve

Carried out by: "Enter name"

Date: "Enter date"

2. Legal demands

Step 1 - check the procedure

Is the procedure on fulfilment of legal demands used and follow?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 2- check targets and action plans

Is fulfilment of legal demands a part of the current targets and action plan?

Yes ☐ No ☐

If "Yes", has the action plans been followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 3 - Conclusion

Has fulfilment of legal demands been done according to existing procedures and plans?

Yes ☐ No ☐

If "No", list what should be done better in the next period, and, if possible, how.

Subject/action for improvement	How to improve

Carried out by: "Enter name"

Date: "Enter date"

3. Environmental aspects

Step 1 - check the procedure

Is the procedure on environmental aspects used and follow?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 2- check targets and action plans

Are environmental aspects a part of the current targets and action plans?

Yes ☐ No ☐

If "Yes", has the action plans been followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 3 - Conclusion

Has environmental aspects been checked and improved according to existing procedures and plans?

Yes ☐ No ☐

If "No", list what should be done better in the next period, and, if possible, how.

Subject/action for improvement	How to improve

Carried out by: "Enter name"

Date: "Enter date"

4. Targets and action plan

Step 1 - check the procedure

Is the procedure on targets and action plans used and followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 2- check targets and action plans

Are the formulated targets and action plans achieved and followed?

Yes ☐ No ☐

If "No", shortly describe, what has not been done, and why.

What has not been done	Why

Step 3 - Conclusion

List what should be done better in the next period, in order to:

- Follow the procedure for targets and action plans;
- Ensure that targets are met;
- Follow agreed action plans.

Subject/action for improvement	How to improve

Carried out by: "Enter name"

Date: "Enter date"

Bilag 2:

Oversigt over virksomheder og andre aktører i projektet

Færøerne

Virksomheder:

- Kollafjord Pelagic, Kollafjørður: Dánjal Jákup Andreasen
- P/F Suðringur: Marner Lisberg
- Umhvørvisstovan: Suni Petersen
- El-Service: Eyðvør Løkin
- Føroya Tele: Hjørleif Olsen
- Hotel Hafnia: Ása Jónsdóttir
- Elektron: Ulla Joensen
- Faroe Seafood: Durita á Heygum
- Mest: Eyðfinn Egholm
- Marine Harvest: Ragnar Joensen
- Sansir: Erika Hayfield
- Føroya Prent: Kári Olsen
- Vestpack: Anita Vilhelmsen
- Faroe Ship: Jákup Christiansen

Industriorganisationer:

- Vinnuhusið: Marita Rasmussen

Miljømyndigheder:

- Umhvørvisstovan: Suni Petersen m.fl.

Konsulent:

- Atlanticon: Janet Fríða Johannesen m.fl.

Island

Virksomheder:

- MS: Marjaane Hovi
- Kaffitar: Kristbjörg Gunnbjörnsdóttir
- Syni Laboratory: Valgerður Ásta Guðmundsdóttir
- Ministry of Environment: Þórunn Elfa, Eva Þórarinsdóttir
- Malmsteypa Thorgrims Jonssonar ehf.: Jón Þór Þorgrímsson
- Noi Sirius: Tryggvi Hallvarðsson
- BM Vallá: Jakob Þór Guðbjartsson
- Smellinn: Friðleifur Kristjánsson
- Íslenska Gámafélagið: Birgir Kristjánsson
- Ömmubakstur: Ingólfur Garðarsson
- Gamathjonustan: Elías Ólafsson

Industriorganisationer:

- SI, The federation of Icelandic Industries/Samtök Iðnaðarins: Bryndís Skúladóttir

Miljømyndigheder:

- Ministry for the Environment: Sigurbjörg Sæmundsdóttir

Konsulent:

- Environice: Anne Maria Sparf, Ragnhildur Jónsdóttir

Åland

Virksomheder:

- Hebo-rör: Charlotta Haupt
- Colorant Chromatics: Bo Sjöblom
- Wirrans Thaihouse: Nick Jordan
- Sundqvists*: Henrik Olofsson
- Inficon*: Anna Vainikainen
- ÅTH: Tord Sarling
- Träbiten: Ulla Lindberg

Industriorganisationer:

- Åland Handelskammare: Johan Eriksson, Maria Kristensen
- Ålands Företagareförening: Jonny Mattsson

Miljømyndigheder:

- Ålands landskapsregering: Mona Kårebring-Olsson

Konsulent:

- Ecoprofile Ab: Ann-Christine Eriksson